

Onderwijssamenvatting van wereldhistorische literatuur

DE VAL VAN FORMOSA, hoe een Chinese krijgsheer de VOC versloeg

Tonio Andrade

Dit is een onderwijssamenvatting van wereldhistorische literatuur. Deze samenvatting maakt deel uit van een serie bedoeld voor docenten die wereldgeschiedenis willen integreren in hun lessen. Meer over deze serie of activiteiten van de commissie wereldgeschiedenis van de VGN vind je op vgnkleio.nl/wereldgeschiedenis.

1. In welk jaar en door wie is de publicatie uitgegeven? **Vertaling: Tristan Mosterd, Van Wijnen (Franeker, 2015)** Oorspronkelijke titel: *Lost Colony. The untold Story of China's First Great Victory over the West*, Tonio Andrade (Princeton University Press, 2011)

2. Wat is het thema of wat is de hoofdvraag van de publicatie?
De Chinees-Nederlandse oorlog 1661-1668, een spannend verhaal tussen Eurocentrisme, the Great Divergence en Aziatisch revisionisme... op basis van een episode uit het verhaal van de VOC in Azië.

3. Welke bijdrage kan deze publicatie doen aan wereldgeschiedenis in het onderwijs?
 - **Wereldhistorisch perspectief op de rol van de VOC in Aziatisch vaarwater: goed gedocumenteerd beeld van de machtspolitieke aanpak van de VOC, en relativering van haar sterkte en rijkdom t.o.v. Chinese spelers.**
 - **Discussie over 'waren Europeanen en Chinezen tegen elkaar opgewassen in de 17^e eeuw?'**
 - **Casestudie waarin de rol van Klimaatverandering en Persoonlijke keuzes voor het voetlicht komen.**

4. **Wat zijn de belangrijkste of opvallende conclusies?**
 - Nederlands geschut had geen overwicht op de kanonnen die Koxinga (Zheng Chenggong) in het veld bracht.
 - De Ming-Chinezen hadden zelf al eerder studie én gebruik gemaakt van oorlog met kanonnen en de techniek van het afschieten. Vervolgens gebruikten ze kennis van kanonnen uit opgevlote scheepswrakken van de Europeanen en de verbeterde technieken van de Europeanen om hun kennis verder te perfectioneren.
 - De militaire revolutie van staande en geoefende legers, waarin de Republiek uitblonk in Europa, was ook in China gaande. Koxinga bleek een extreem gedisciplineerd en geoefend leger tegen de VOC in het veld te brengen.
 - Nederlanders (de VOC) hadden twee grote voordelen: grote met zwaar geschut uitgeruste schepen, die ook in staat waren tegen de wind in te varen, en de geavanceerde Renaissancefortenbouw met kruisvuur van kanonnen.
 - De krijgslisten en aanvalstactiek van Koxinga's vloot en landleger waren superieur aan die van de VOC.
 - De VOC in Batavia heeft te laat en te weinig gereageerd op hulpverzoeken vanuit Formosa, en door onenigheid met de Qing-vlootleiders beëindigden ze hun bondgenootschap met de nieuwe Qing-dynastie. Daardoor kreeg Koxinga voldoende tijd om een overmacht op te bouwen en de Nederlanders van Formosa te verdrijven.

- Technologie alleen wint geen oorlogen. Leiderschap en krijgslisten spelen een grote rol mee: de Chinese kunst van het oorlogvoeren kende al een eeuwenoude basis met theorie over krijgslisten en tactiek.
- Te lang is Azië beschouwd als statisch en het Westen als dynamisch. Maar de moderniseringsprocessen, zoals commercialisering, financiële innovatie, lange-afstandshandel, productiviteit van de landbouw en militaire modernisering, vonden ook in Azië plaats. De mondiale context en wisselwerking tussen Aziatische en Europese ontwikkeling is van belang om 'moderniteit' te begrijpen. De weergaloze verplaatsing van mensen, goederen en ideeën in wederzijdse afhankelijkheid kenmerkt pas werkelijk de moderniteit.
- De klimaatverandering die in het midden van de zeventiende eeuw plaatsvond veroorzaakte droogtes, overstromingen en grotere orkanen die niet alleen de machtige Ming-dynastie maar ook vele andere overheden ontwrichtten. De historicus Geoffrey Parker verbond in 'the Global Crisis of the Seventeenth Century' (2013) de Kleine IJstijd in Europa aan de droogtes en hongersnoden in China, en zette daarmee ook de gewelddadige 17^e eeuw in Europa in wereldperspectief.
- Zheng Zhilong, de vader van Koxinga, werd een gevierd en gevreesd piraat. Door de VOC mede in het zadel geholpen en door de Ming-dynastie tot 'beschermer van de kust' verheven, waardoor hij enorme tolrechten kreeg en zich gouverneur van Fujian kon noemen, verdiende Zheng Zhilong minstens het dubbele van de hele VOC bij elkaar van Deshima tot Amsterdam.

5. Bij welke onderwerpen is het inzetbaar bij het geschiedenisonderwijs?

- Tijdvak 6 en specifiek de Gouden Eeuw / VOC / Economische bloei van de Republiek.
- Historische Context China 1842 – 2001, discussie over Opiumoorlog en *The Great Divergence*.

6. Op welke manier kan je (onderdelen van) de publicatie inzetten als lesmateriaal?

- Als spannende verhalen bij de VOC, Nederlandse aanwezigheid op Taiwan, conflict met Portugezen.
- Als spannende verhalen bij de val van de Ming-dynastie, en het opportunisme van de VOC-leiders. Elk hoofdstuk is zeer beeldend en pakkend beschreven, waaruit diverse deelverhalen zijn te kiezen.
- Discussie over 'zwaarden, paarden en ziektekiemen', *the Great Divergence*, die door de schrijver beeldend en gemakkelijk leesbaar wordt gepresenteerd als academische discussie (p.22-36, 373-400).

7. Wat zijn interessante bronnen waar de schrijver naar verwijst?

- Het gebruik door de schrijver van zowel veel soorten bronnen in het Nederlands als Chinees maakt het spannend geschreven verhaal zeer onderbouwd. Daarnaast verwerkt de schrijver diverse theorieën van schrijvers met wereldhistorisch perspectief (Parker, Pomeranz, Diamond, Landes, McNeill, maar ook Chinese schrijvers).

8. Waar kan je het boek zelf kopen? Uitverkocht bij de uitgever, maar 2^e hands en bij bol.com verkrijgbaar.

9. Waarom zou je de publicatie zelf moeten lezen? Het leest als een roman en is een verrijking voor zowel je kennis van de VOC als voor je kijk op de Aziatische wereld in de 17^e eeuw, en op de opkomst van China in het heden.

10. Hoe heb je de publicatie zelf gebruikt in jouw onderwijs?

In Vwo-5, als voorbeeld van voorgeschiedenis Historische Context China, met fragmenten voor discussie over the Great Divergence, en voor 'de val van Formosa' als voorbeeld van tijdvak 6 (relatie China en VOC).